

植物药双语词典

汉语世界语

ĈINA-ESPERANTA VORTARO PRI MEDICINAJ VEGETALOJ

崔旻 编

顾建华 审

Redaktoro CUI Zhiqin

Kontrolinto GU Jianhua

上海三联书店

Shanghai Joint Publishing Co.

植物药双语词典

汉语 世界语

CHINA-ESPÉRANTA
PLANTAS FISH
MEDICINAL VEGETALOJ

上海出版

崔之骏 编
顾建华 审

Redaktoro CUI Zhiqin
Kontrolinto GU Jianhua

植物药双语词典

汉语世界语

上海三联书店

Shanghai Joint Publishing Co.

图书在版编目 (CIP) 数据

植物药双语词典/崔之骏编.

—上海: 上海三联书店, 2002. 7

ISBN 7-5426-1700-1

I. 植… II. 崔… III. 植物药—双语词典—汉语、世界语

IV. R282.71-62

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2002) 第 044366 号

植物药双语词典

编 者/ 崔之骏

责任编辑/ 范岍青

装帧设计/ 郭伟新

责任制作/ 沈 鹰

责任校对/ 张大伟

出版发行/ 上海三联书店

(200235) 中国上海市钦州南路 81 号

<http://www.sanlian.com>

E-mail: sanlianc@online.sh.cn

印 刷/ 上海交通大学印刷厂

版 次/ 2002 年 7 月第 1 版

印 次/ 2002 年 7 月第 1 次印刷

开 本/ 850×1168 1/32

字 数/ 220 千字

印 张/ 10.625

印 数/ 1—2000

ISBN7-5426-1700-1

R·69 定价: 27.00 元

前言（一）

当前，“回归自然”的愿望正风靡世界，人们对有着悠久历史的中国传统医学越来越感兴趣。应用植物来防治疾病和用于保健乃是中医的重要组成部分，这也是自然疗法中常用的方法之一。

崔之骏先生是中国的一位高级药师和世界语者，他适时地编写了《植物药双语词典（汉语世界语）》，为认识和研究中医的植物疗法提供了有价值的参考。在这本词典中他使用了一种具有严格科学性又富于表现力的国际语言——世界语，这确实是件很有意义的事。他为全球医学界的学术交流发挥了积极作用。

1987年我在波兰克拉科夫第六届国际医学世界语会议期间与他相识，以后又不断与他通信，他的勤奋给了我深刻的印象。从1983年起，他就经常为《国际医学杂志》（国际医学世界语协会会刊）写稿并介绍中国的医学和药学。为此，他获得了1988年度UMEA-SHINODA奖。

我高度评价他的著作并且希望，这本书将为东方传统医学与西方现代医学的融合作出更多贡献和取得新的成果。

山添三郎

2002年1月于日本前桥

Antaŭparolo (1)

Nuntempe la deziro por "Reveno al Naturo" furoras en la mondo, kaj oni interesigas pli kaj pli multe pri la tradicia ĉina medicino, kiu havas multjaran historion. Aplidado de vegetaloj por preventi kaj kuraci malsanojn, kaj por sanigi homojn estas grava konsistaĵo de la ĉina medicino. Tio ankaŭ estas unu el komunuzaj metodoj en la naturterapio.

S-ro CUI Zhiqin estas altranga farmaciisto kaj esperantisto en Ĉinio. Nun ĝustatempe li verkis vortaron «Ĉina-Esperanta Vortaro pri Medicinaj Vegetaloj». Tiu ĉi vortaro liveras valoran konsultadon por ekscii kaj studi fitoterapion de la tradicia ĉinmedicino. En la vortaro li uzis Esperanton, kiu estas internacia lingvo kun rigora scienceco kaj esprimebleco. Tio certe estas tre signifa afero. Li plenumis aktivan rolon por akademia interŝanĝo en medicinaj rondoj en la tuta mondo.

Mi konatigis kun li dum la 6-a IMEK (Internacia Medicina Esperanto-Konferenco) en Krakovo (Pollando) en 1987, kaj deposte senhalte korespondadas kun li. Lia diligenteco faris sur min profundan impreson. Ekde 1983 li ofte skribis artikolojn en la «Medicina Internacia Revuo» (oficiala organo de Universala Medicina Esperanto-Asocio) kaj prezentis ĉinajn medicinon kaj farmacion. Kaj pro tio li ricevis UMEA-SHINODA premion en 1988.

Mi altetaksas lian verkon kaj esperas, ke ĝi multe kontribuos por la kunfluado inter la orienta tradicia medicino kaj la okcidenta moderna medicino, kaj akiros novan atingon.

YAMAZOE Saburoo
Jan.2002 en Maebasi, Japanio

前言（二）

多年来，我曾为《国际医学杂志》写过一些有关中国医药学的文章，也曾在国内外的学术会议上宣讲过中国的医学和药学成就。作为一个医学工作者我很愿意向更多的外国同行介绍我国丰富的传统医学和药学；而作为一个世界语者，我更愿意使用世界语来进行这项工作。

波兰医生柴门霍夫创造的世界语，由于其语言特性，可以较一些民族语更迅速地被掌握并成为学术交流的有效载体。于是，我在四年前开始了这本词典的编写。

在中国的药物宝库中，植物药占绝大多数。所以我选择了540种植物药（如按应用部位则超过了600种，几乎包括中国药典收录的所有法定植物药）并译成了世界语。我将自己的专业与世界语相结合编成这本《植物药双语词典（汉语世界语）》，这是一个有意义的尝试。如果它能在世界医药领域的学术交流中发挥作用，这将是我最的愿望。同时我诚恳地祈求广大读者的批评和指正。

在编写过程中，江西中医学院顾建华教授认真地审阅了我的手稿并提出一些关键性意见，我非常感谢她的支持与合作。

最后，我要特别提到我的日本老师和朋友，国际医学世界语协会（UMEA）名誉主席，九十三岁高龄的生物化学博士，山添三郎教授。1983年我第一次投稿开始与他有了联系（他当时任国际医学世界语协会秘书长和《国际医学杂志》主编）。1987年我参加在波兰克拉科夫举行的第六届国际医学世界语会议时与他见了面。在我们长期的通信中，由于他的帮助我获得了很多有关世界语实践的知识和翻译技术。当我把编写词典的设想告诉他时，立即得到了他的热情鼓励。在整个编写中他又经常给予我关怀和指导，并且资助了这本词典的出版。我谨向他致以最衷心的感谢！

编者

2001年10月于中国上海

Antaŭparolo (2)

Multjare mi al «Medicina Internacia Revuo»(MIR) kontribuis pri ĉinaj medicino kaj farmacio, ankaŭ prelegis pri la atingoj de tiuj en akademijaj konferencoj en- kaj ekster-lande. Mi kiel medicinisto, tre volas prezenti riĉajn tradiciajn medicinon kaj farmacion de nia lando al pli multaj fremdlandaj kolegoj. Kaj kiel esperantisto, mi preferas apliki Esperanton por fari tion.

Esperanto, kreita de pola kuracisto L. L. Zamenhof, estas plirapide posedita ol naciaj lingvoj pro sia lingva karaktero kaj farita kiel aktiva portanto por akademia interŝanĝo. Pro tiu motivo, antaŭ kvar jaroj mi komencis kompili la vortaron.

En ĉina drogotrezoro la medicinaj vegetaloj estas absolute plejmultaj. Tial mi elektis 540 speciojn da vegetaloj (se laŭ aplikataj partoj pli ol 600 specioj, preskaŭ inkluzive de ĉiuj oficialaj vegetalaj drogoj en Ĉina Farmakopeo) kaj tradukis en Esperanton. Mi kunigas propran fakon kaj Esperanton por ĉi tiu «Ĉina-Esperanta Vortaro pri Medicinaj Vegetaloj », tio estas signifa provo. Se ĝi povus funkcii por akademia interŝanĝo en medicina-farmacia regiono de la mondo, tio estus mia forta deziro. Samtempe mi sincere petas kritikojn kaj korektojn de ĉiuj legantoj.

En procezo de mia kompilado prof. Gu Jianhua (la Jiangxi-a Tradicia Ĉinmedicina Universitato) serioze kontrolis mian manuskripton kaj proponis ŝlosilajn opiniojn. Mi forte dankas ŝin pro ŝia subtenado kaj kunlaborado.

Fine mi volas speciale prezenti mian instruanton kaj amikon el Japanio, la Honora Prezidanto de Universala Medicina Esperanto-Asocio (UMEA), d-ro pri biokemio, prof. YAMAZOE Saburoo, kiu havas la estimindan aĝon de 93 jaroj. En 1983 mi unuafoje sendis mian artikolon por MIR kaj komencis interrilati kun li (tiam li estis ĝenerala sekretario de UMEA kaj ĉefredaktoro de MIR). En 1987 mi partoprenis en la 6-a Internacia Medicina Esperanto-Konferenco (IMEK) en Krakovo (Pollando) kaj vidis lin. Dum la longtempa korespondado inter ni, pere de lia helpo mi akiris tre multajn sciojn kaj tradukan arton pri praktikado de Esperanto. Kiam mi diris al li mian projekton pri kompilo de vortaro, mi tuj ricevis lian fervoran kuragigon. Dum tuta redaktado li plue donis ofte al mi zorgadon kaj direktadon. Kaj li eĉ financis presadon de la vortaro. Mi ŝuldas al li elkoran dankesprimon!

Redaktoro

Okt.2001 en Shanghai, Ĉinio

凡 例

一、本词典共收载540种 (来自146个科) 医疗保健用的植物 (药草、蔬菜、水果、花卉、菌藻类等)。按汉语拼音字母顺序排列, 后附不同索引以便查阅。

二、原则上按中国传统医学的表述方式, 但尽可能避免过于深奥或抽象的术语。必要时也采用现代医学术语作补充。

三、许多植物的名称和来源比较混乱, 故以中国药典或有权威性的词典为准。世界语名称除原有的外, 有些由拉丁名称转写。

四、植物的功效和主治主要是以中医辨证施治的理论与复方配伍用药的经验所作的总结, 并在临床实践中增加了新的用途。这些可作为应用时的参考。

五、用量与用法除另有规定外, 系指成人的一日剂量, 分2—3次服用。多数传统中药均采用复方给药, 较少单用。外用中的“调敷”, 如无专门注明, 系指将植物研粉加水调成糊状涂敷。“酒浸” (或用其它液体浸泡) 系指将植物浸入酒中 (或其它液体中), 一般经7—10天后取用。

六、注意项中的“反某药”系指两药合用时能产生毒性或副作用, 故不宜同用。

Arango de la Vortaro

1. En la vortaro estas enkollektitaj 540 specioj (el 146 familioj) da medicinaj vegetaloj (drogherboj, legomoj, fruktoj, floroj, talofitoj k.a.), kiuj estas arangitaj laŭ ĉina han-lingva fonetika alfabeto. Por oportune konsulti la redaktoro aldonas diversajn indeksojn en fino de la teksto

2. La esprimo principe estas laŭ tradicia ĉinmedicino, sed lateble eviti tro mistikajn aŭ abstraktajn terminojn. Se necese la termonoj en moderna medicino ankaŭ estas uzataj por kompletigi.

3. La nomoj kaj originoj de multaj vegetaloj estas pli senordaj. Por ĝustigi tion la Ĉina Farmakopeo aŭ aŭtoritataj vortaroj kiel normo, estas referencitaj. En esperantaj nomoj de la vegetaloj, krom originalaj nomoj, iuj estas transformitaj el latinaj nomoj.

4. La resumado pri la efikoj kaj indikoj de la vegetaloj ĉefe estas laŭ teorio de tradicia ĉinmedicino (pri diagnozo kaj kuracado bazita de distingado de sindromo) kaj la spertoj (pri aplikado de drogoj en kompleksa preskribo). Ankaŭ la novaj utilecoj estas multigitaj en klinika praktikado. Tiuj estas referenceblaj por apliki la vegetalojn.

5. Pri dozo kaj uzado, ekster apartaj determinoj tio estas adolta dozo en unu tago por preni en 2-3 fojoj. Plejmulto da tradiciaj drogherboj estas aplikataj en kunmetita preskribo sed ne sola. En "ekstera uzado", se sen speciala noto, "pulvorigu k miksu ĝin por smiri" signifas: "pulvorigu kaj miksu la vegetalon kun akvo kaj formu kaĉon por smiri". "Maceru ĝin en vino" (aŭ en alia likvaĵo) signifas: "maceru la vegetalon en vino (aŭ en alia likvaĵo), ordinare post 7-10 tagoj por preni la maceraĵon".

6. En Averta, "antagonismo al io" signifas: "la vegetalo (drogo) kune kun alia drogo povas rezulti venenecon aŭ flankan efikon". Tial ambaŭ estas ne taŭge kunmetita por preni.

术语简释

编者仅选择本词典中的主要术语作一简要和初浅的解释 (未作全面阐述), 以便于外国读者理解。

- 气**
1. 人体的呼吸之气。
 2. 体内流动着的富有营养的精微物质。
 3. 脏器和组织的功能活动。
- 它与机体的新陈代谢和抗病能力有关。

阴气 脏腑所藏的精微物质。

阳气 脏腑的功能活动。

经络 运行全身气血, 联系脏腑肢体, 沟通上下内外, 调节人体各部分功能的重要通路。

风、寒、暑、湿、燥、火 (剧烈) 六种致病因子。它们的侵害可引起不同的症状。

心、肝、脾、肺、肾 合称“五脏”。它们的概念不等同于现代医学中的解剖器官, 而是一个功能单位, 在人体内主宰着不同系统和不同领域的生理作用。

津液 体内的液体 (包括唾液、泪液、汗液、正常的分泌液等)。津液有营养肌肉、脏器、脑、髓, 滑利关节和润泽皮肤的功效。

痰 它不但是呼吸道的分泌物, 也是某些病变器官或组织内积存的病理性粘液物质或固态物质, 可导致一些病症。

解毒 解除体内或体表的毒物, 包括血分热毒、化脓性炎症、微生物或病毒感染、虫 (或蛇、兽) 咬伤中毒和食物或药物中毒等。

Koncizaj Klarigoj pri Terminoj

La redaktoro nur elektis la ĉefajn terminojn en la vortaro kaj prezentas koncizajn kaj rudimentajn klarigojn (ne totalajn eksplikojn) por faciligi komprenadon al fremdaj legantoj.

Vitala energio 1. enspirita kaj elspirita aero en korpo 2. rafinita nutra substanco fluanta en korpo 3. funkcia aktiveco de visceroj kaj histoj

Ĝi koncernas metabolon kaj malsano-rezistecon de organismo.

Vitala esenco rafinitaj substancoj en la visceroj

Vitala funkcio funkcia aktiveco de la visceroj

Vitalaj kanaloj La gravaj trairejoj, tra kiuj vitala energio kaj sango cirkulas en tuta korpo, tiuj rilatigas la visceroj kaj membroj, tiuj interkomunikigas supraĵo-malsupraĵon kaj interno-eksteron, tiuj reguligas funkcion de organoj en homa korpo.

Vento, Malvarmo, Somera varmo, Humido, Sekeco, Fajro (intensa varmo) ses patogenaj faktoroj Ilia atako povas rezultigi diversajn simptomojn.

Koro, Hepato, Lieno, Pulmo, Reno

kvin visceroj La koncepto pri ili ne egalas anatomian organon en moderna medicino, ili estas funkcia unito kaj regas fiziologiajn agadojn de diversaj sistemo kaj regiono en homa korpo.

Korpa fluido likvaĵo en korpo (inkluzive de salivo, larmo, svito, normala sekrecio ktp) Tiu havas tiajn efikojn: nutri muskolojn, viscerojn, carbon, medolon; lubriki artikojn kaj humidigi haŭton.

Mukaĵo Ĝi estas ne nur sekrecio en spira kanalo, sed ankaŭ estas patologia muka substanco aŭ solida substanco akumulita en malsana organo aŭ histo, kaj povas rezultigi iujn simptomojn.

Sentoksigi senigi toksojn de korpa interno aŭ korpa surfaco, inkluzive de varmo en sango, piogena inflamo, infekto de mikrobo aŭ viruso, venenigo pro insekta (aŭ serpenta, besta) mordvundo kaj pro manĝaĵo aŭ medicinaĵo ktp

略 语 表

Mallongigoj

dpt	dekoktu la vegetalon kun akvo por trinki la dekokta ĵon	水煎服
Eu	ekstera uzado	外用
g	gramo	克
k	kaj	和、与
kkv	konvena kvanto	适量
mg	miligramo	毫克
ml	mililitro	毫升

编者介绍

1935年生,东北药学院(现沈阳药科大学)毕业。先后在中国科学院植物生理研究所、上海市第一人民医院、上海市中医医院任职。

1982年开始学习世界语,在《国际医学杂志》(世界语版)发表论文20余篇,参与《汉世英法中医学语词典》的编写。多次出席国内外召开的医学或科技世界语会议。曾赴欧洲出访波兰、比利时等国进行学术交流。1988年获国际医学世界语协会的SHINODA奖。

现为中国药学会高级会员,中华全国世界语协会理事,中国医学世界语学会副理事长,上海市世界语协会副会长,国际医学世界语协会国家联络代表。

Prezentado de Redaktoro

Naskiĝis en 1935. Diplomiĝis en la Nord-Orienta Farmacia Kolegio (nuna la Shenyang-a Farmacia Universitato)

Sinsekve servis en Plantfiziologia Instituto de Ĉina Akademio de Sciencoj, Shanghai-a Unua Popola Hospitalo, Shanghai-a Tradicia Ĉinmedicina Hospitalo.

Komencis lerni Esperanton en 1982. En «Medicina Internacia Revuo» (esperante) aperis pli ol 20 artikoloj. Partoprenis en la kompilado de «Ĉina-Esperanta-Angla-Franca Ĉinmedicina Terminaro». Multfoje ĉeestis en la medicina aŭ Scienc-teknika Esperanto-Konferenco en kaj ekster-lande. Vizitis Pollandon, Belgion k.a. en Eŭropo por akademia interŝanĝo. En 1988 ricevis la SHINODA-Premion de la UMEA-Estraro.

Nun estas supera membro de Ĉina Farmacia Asocio, konsiliano de Ĉina Esperanto-Ligo, vicprezidanto de Ĉina Medicina Esperanto-Asocio, vicprezidanto de Shanghai-a Esperanto-Asocio, landa delegito de UMEA.

目 录

Enhavo

前言	Antaŭparoloj	I
凡例	Arango de la Vortaro	V
术语简释	Koncizaj Klarigoj pri Terminoj	VII
略语表	Mallongigoj	IX
词典正文	La Vortaro	I
索引	Indeksoj	
1. 按汉语拼音	Laŭ Ĉina Han—lingva Fonetika Alfabeto	282
2. 按世界语名	Laŭ Esperantaj Nomoj	294
3. 按拉丁学名	Laŭ Latinaj Sciencaj Nomoj	303
4. 按植物科名	Laŭ la Familioj de Vegetaloj	316
5. 按植物应用部位	Laŭ Aplikataj Partoj de Vegetaloj	323
主要参考书	Ĉefaj Referencaj Libroj	326

1. 矮地茶/紫金牛 Aidicha/Zijinniu

〔来源〕 紫金牛科植物紫金牛的干燥全草。

〔功效〕 化咳止痰，利湿，活血。

〔主治〕 新久咳嗽，痰中带血，湿热黄疸，跌打损伤，慢性支气管炎。

〔用量用法〕 10—30克，水煎服。

ARDISIO

〔Origino〕 sekigita tuta planto de *Ardisia japonica* (Horrst.) Bl. (el Mirsinacoj)

〔Efikoj〕 dissolvi mukaĵon k mildigi tusadon, diurezigi por forigi humidon, akceli sangocirkuladon

〔Indikoj〕 nova aŭ kronika tusado, kraĉaĵo kun sango, iktero pro atako de humido-varmo, traŭmata vundo, kronika bronkito

〔Dozo k Uzado〕 10-30g, dpt

2. 艾叶 Aiye

〔来源〕 菊科植物艾的干燥叶。

〔功效〕 散寒止痛，温经止血，平喘，止咳化痰。

〔主治〕 虚寒性腹痛，月经不调，宫冷不孕，吐血，衄血，崩漏，经多，妊娠下血，皮肤瘙痒。

〔用量用法〕 1. 3—9克，水煎服。 2. 外用：适量，用其热煎液熏洗患处或用艾条灸治。

ARTEMIZIA FOLIO

〔Origino〕 sekigita folio de *Artemisia argyi* Levl. et Vant. (el Kompozitacoj)

〔Efikoj〕 elpeli malvarmon k mildigi doloron, varmetigi k dragi vitalajn kanalojn por ĉesigi hemoragion, kvietigi astmon, mildigi tusadon k dissolvi mukaĵon

〔Indikoj〕 abdomena doloro pro malvarmo de defecito-tipo, neregula menstruo, sterileco pro utera hipofunkcio, hematemezo, epistakso, metroragio k metrostakso, menoragio, graveda sangado, haŭta jukado

〔Dozo k Uzado〕 1. 3-9g, dpt 2. Eu: kkv, apliku ĝian varman dekoktaĵon por vaporizi k lavi la afekciitan lokon, aŭ apliku la bruletantan cigaredon el la folioj por kaŭterizi la mokspunktojn

3. 巴豆 Badou

[来源] 大戟科植物巴豆的干燥成熟果实或种子。

将其种子研末并榨去部分油脂，进而加工成松散的粉末，此称为“巴豆霜”。

[功效] 果实：蚀疮排脓。

粉状种子：峻下积滞，逐水消肿，豁痰利咽。

[主治] 果实：恶疮疥癣，疣痣。

粉状种子：寒积便秘，乳食停滞，下腹水肿，二便不通，喉风，喉痹。

[用量用法] 果实：适量作局部用药，研末并与水或油调和外敷（或捣烂后包入纱布涂擦）患处。

粉状种子：0.1-0.3克，制成丸散服用。

[注意] 种子：孕妇禁用；反牵牛子。

KROTONO

[Origino] sekigita matura frukto aŭ semo de *Croton tiglium* L. (el Eŭforbiacoj)

Pulvorigu la semon k forpremu partan oleon, plue prilaboru ĝin en malkompaktan pulvoron. Tiu estas nomata "Badoushuang".

[Efikoj] Frukto: mordi haŭtveziketon por akceli pusadon de furunko k karbunklo

Pulvora semo: laksegi por forigi stagnan manĝaĵon, dispeli retenitan akvon por kuraci edemon, elimini mukaĵon por mildigi gorgdoloron

[Indikoj] Frukto: maligna furunko k skabio, veruko k nevuso

Pulvora semo: konstipo pro atako de endogena malvarmo, infana misdigesto pro maltaŭga mamnutro, edemo de abdomeno, malfacileco de urinado k fekado, akuta gorga misfunkcio, gorga inflamo

[Dozo k Uzado] Frukto: kkv por topiko, pulvorigu k miksu ĝin kun akvo aŭ oleo por ŝmiri (aŭ pistite enpaku ĝin en gazon por froti) la afekciitan lokon

Pulvora semo: 0.1-0.3g, preparu ĝin en pilolojn aŭ pulvoron por preni

[Averto] Semo: kontraŭindiko al gravedulinoj; antagonismo al Farbita semo

4 白扁豆 Baibiandou